

V této souvislosti se uvádí, že ačkoli byla úvodní zpráva o vnitrostátní implementaci Úmluvy v České republice předložena Výboru v říjnu 2011, není dosud stanoven termín jejího projednání Výborem (do září 2012 se Výbor zabýval zprávami sedmi smluvních stran, dalších 18 států se nachází ve stejné situaci jako ČR) a nelze tak zatím nijak předjímat stanoviska Výboru při posuzování vnitrostátní situace z mezinárodního hlediska. Ze států srovnatelných s Českou republikou byly zveřejněny předběžné závěry Výboru pouze v případě Maďarska dne 27. září t.r.²

V rámci Protokolu Výbor zatím projednal pouze jedno oznámení ze 6. prosince 2010, a to od švédské občanky ve věci odmítnutí udělit stavební povolení pro stavbu bazénu na hydroterapii pro rehabilitaci osob s tělesným postižením na základě neslučitelnosti s plánem rozvoje města. Výbor v tomto případě ve svém sdělení č. 3/2011³ z 19. dubna 2012 konstatoval porušení Úmluvy a adresoval vládě Švédska doporučení, v jejichž rámci uvedl, že vláda je povinna nahradit porušení práv stěžovatelky a měla by též poskytnout adekvátní kompenzaci nákladů spojených s podáním oznámení; vláda je dále povinna zajistit, že se takováto situace nebude opakovat.

Příprava návrhu na ratifikaci Protokolu byla zahrnuta do Národního plánu vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010–2014, schváleného usnesením vlády ze dne 29. března 2010 č. 253 s termínem předložení tohoto návrhu do 31. prosince 2012.

Vnitrostátní situace

Z rozboru stávajících právních předpisů upravujících oblast zdravotního postižení i z úvodní zprávy České republiky o opatřeních přijatých k plnění závazků podle Úmluvy je zřejmé, že v rámci své legislativy má Česká republika stanoveny vysoké standardy ochrany práv osob se zdravotním postižením. Při ratifikaci samotné Úmluvy nebyla v rámci mezirezortního projednávání shledána potřeba provedení zásadnějších legislativních změn či úprav (kromě nutnosti ošetřit problematiku zastupování osob se zdravotním postižením při právních úkonech, což je obsaženo v rámci nového občanského zákoníku).

Z těchto skutečností vyplývá, že by se Česká republika neměla potýkat se zásadními problémy při implementaci Úmluvy.

V nejbližších letech po ratifikaci však může k podáním oznámení v rámci Protokolu docházet zejm. s přihlédnutím k tomu, že vláda dosud nemá zpětnou vazbu ve formě posouzení vnitrostátní situace Výborem. Alternativní zpráva pro Výbor (dále jen „Alternativní zpráva“), kterou v roce 2011 vypracovalo za Českou republiku společně celkem 17 subjektů z neziskového sektoru (např. Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, Liga lidských práv, Mental Disability Advocacy Center a další) obsahuje kritiku provádění Úmluvy v České republice. Nelze proto vyloučit, že tyto

² <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/Session8.aspx>

³ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/Jurisprudence.aspx>

organizace využijí rovněž procesní možnosti obsažené v Protokolu. Alternativní zpráva uvádí mimo jiné:

- „*Problematika zdravotní péče poskytované dětem s postižením zůstala opomenuta. Tyto děti nejsou zařazeny mezi marginalizované skupiny. Podpora ve zdravotnictví poskytována rodičům dětí s mentálním postižením takřka neexistuje. Vzhledem k náročnosti péče o dítě s mentálním postižením jsou zkušenosti rodičů s nedostupností zdravotní péče, její provázaností a nedostatkem informací alarmující. Diskriminační situace, které rodiče dětí s mentálním nebo kombinovaným postižením čelí, často souvisí s diskriminací na základě spojení s určitou osobou. Dále rodiny z venkovských oblastí považují za diskriminaci nedostupnost školských a dalších zařízení nabízejících vzdělávací příležitosti.*“
- „*Ochrana před mučením je obecně zakotvena v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v tomto zákoně nicméně chybí specifická ochrana osob se zdravotním postižením. Kromě této obecné poznámky musíme upozornit na to, že ve stávajícím systému sociální a psychiatrické péče, které jsou založeny na masivní institucionalizaci, dochází k špatnému zacházení. Problematickými jsou i některá opatření užívána jenom v souvislosti s lidmi s postižením. Jde zejména o testikulární pulpektomii (tzv. chirurgickou kastraci) a použití síťových lůžek v zdravotních službách.*“
- „*Právo uzavřít manželství je upraveno v zákoně č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Toto právo náleží obecně všem osobám bez rozdílu, nicméně velice problematicky zákon upravuje, že toto právo nemají osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům⁴. Osoby, jejichž způsobilost k právním úkonům byla omezena, mohou uzavřít manželství pouze s přivolením soudu⁵. Zákon o rodině automaticky upírá rovné právo uzavřít manželství velké skupině osob s postižením, které byly zbaveny, resp. omezeny ve způsobilosti k právním úkonům. Domníváme se, že tato úprava není v souladu s ustanovením čl. 23 odst. 1., písm. a) Úmluvy.*

Zákon o rodině dále velmi problematicky upravuje i zásahy do rodičovských práv.⁶ Rodičovská práva automaticky ztrácí všechny osoby zbavené nebo omezené ve způsobilosti k právním úkonům. Tato úprava není v souladu s čl. 23 odst. 1, písm. b) Úmluvy.

Obdobně zákon o rodině automaticky vylučuje osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům nebo osoby s omezenou způsobilostí k právním úkonům z možnosti osvojit si dítě⁷. Tato úprava je v rozporu s čl. 23 odst. 1, písm. c) Úmluvy.

Případné individuální stížnosti či podněty k prošetření by se měly podle názoru předkladatele primárně týkat porušení vnitrostátních předpisů, které upravují práva osob se zdravotním postižením v souladu s ustanoveními Úmluvy. Taková stížnost na porušení předpisů bude muset nejdříve projít regulérním šetřením s využitím všech

⁴ § 14 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině

⁵ § 14 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině

⁶ § 34 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině

⁷ § 64 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině

nápravných prostředků, které budou mít stěžovatelé k dispozici na vnitrostátní úrovni, až poté by se jím měl zabývat na mezinárodní úrovni Výbor.

Přijetí Protokolu by tak nemělo znamenat nepřiměřené zasahování do kompetencí České republiky, neboť Výbor bude projednávat stížnosti a bude se zabývat podněty pouze ve vážných případech porušování závazků stanovených Úmluvou, pokud budou tyto skutečnosti dostatečně podloženy hodnověrnými informacemi a důkazy a zároveň nedojde k dostatečné ochraně takovýchto závazků vnitrostátními soudy.

Ratifikace Protokolu si vyžádá přiměřené a dostatečné administrativní zázemí (mechanismus) ke komunikaci s Výborem při vyřizování jednotlivých oznámení, a to s přihlédnutím k šestiměsíčním lhůtám podle čl. 3 a 6 Protokolu. Vzhledem k tomu, že rozsah agendy Úmluvy je velmi široký, lze předpokládat potřebu řešení velmi rozdílných a různorodých témat (zdravotnická, školská, zaměstnanost, komunikace, dostupnost, apod.), vč. vyjádření představitelů krajů a obcí. Pro tyto účely bude využívána úprava již existující v zákoně č. 186/2011 Sb. o poskytování součinnosti pro účely řízení před některými mezinárodními soudy a jinými mezinárodními kontrolními orgány a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (viz § 6 odst. 2 zákona).

Praktické zkušenosti a poznatky vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a určitý odhad budoucího vývoje dané agendy ukazují, že za předpokladu zajištění všech relevantních informací a efektivní vnitrostátní součinnosti s orgány dotčenými stížnostmi je nutno mít především k dispozici tým odborných pracovníků.

MPSV je gestorem implementace Úmluvy v České republice a plní zároveň i funkci tzv. Focal point (kontaktního místa) pro Úmluvu. Kromě kompetencí při naplňování Úmluvy jako takové spadá do působnosti tohoto resortu řešení celé řady problémů dotýkajících se života osob se zdravotním postižením. MPSV má i mezinárodní zkušenosti, s agendou práv osob se zdravotním postižením v rámci Evropské unie, OSN, Rady Evropy a jiných mezinárodních organizací. Z tohoto důvodu a vzhledem k předpokládanému rozsahu a širokému zaměření agendy lze v rámci České republiky považovat MPSV za nejvhodnější subjekt pro zajištění činností spojených s prováděním Protokolu a komunikací s Výborem. Za stávajících podmínek a při nejasnostech v počtu a rozsahu projednávaných podání Výborem lze předpokládat, že by tuto agendu mohli vykonávat 2 kvalifikovaní zaměstnanci na plný úvazek s právníkým vzděláním a jazykovým vybavením alespoň dvěma cizími jazyky na úrovni B2.

Zhodnocení ratifikace z hlediska ústavního, fiskálního a rovnosti žen a mužů

Vzhledem k tomu, že se jedná o mezinárodní smlouvu upravující práva a povinnosti osob (čl. 49 písm. a) ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky), vyžaduje ratifikace Protokolu souhlas obou komor Parlamentu České republiky.

Vzhledem k procesní povaze Protokolu se nepředpokládají legislativní změny a úpravy v důsledku ratifikace. Případné změny by mohly vyplynout z případné jurisprudence Výboru směrem k České republice.

Dopad na státní rozpočet nelze v tomto okamžiku vyloučit vzhledem k nemožnosti být jen kvalifikovaně odhadnout množství případně podávaných oznámení. Dopady lze předpokládat v rámci nákladů na personální zajištění agendy v rámci MPSV (kvalifikovaný odhad celkového ročního objemu výdajů na 2 pracovníky pověřené agendou na plný úvazek je 1 452 tis. Kč – roční výdaje na platy ve výši 853 tis. Kč, související výdaje ve výši 299 tis. Kč a provozní výdaje ve výši 300 tis. Kč), jakož i v rámci náhrad podle § 1 odst. 5 zákona č. 186/2011 Sb. (vzhledem k tomu, že pro podávání oznámení neexistuje žádný časový limit, není součinnost osob uvedených v § 1 odst. 4 zákona vyloučena, a je dokonce pravděpodobná). V případě úspěchu oznamovatele lze očekávat také povinnost náhrady nákladů spojených s podáním oznámení.

Návrh je genderově neutrální. Z výběrového šetření osob se zdravotním postižením provedeného ČSÚ v roce 2007⁸ vyplývá, že poměr žen a mužů ve skupině občanů ČR se zdravotním postižením v zásadě odpovídá skladbě celé populace (mírná převaha žen) a přijetí návrhu tak nebude mít výraznější dopady na rovnost žen a mužů.

Případná ratifikace Protokolu bude v souladu s ostatními mezinárodními závazky České republiky a s právem ES/EU.

Vláda návrh projednala na svém zasedání dne ... a přijala usnesení č. ..., kterým souhlasí s ratifikací Protokolu.

V Praze dne ...

předseda vlády

⁸ <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/3309-08>

